

פורים שחל בערב שבת ועוד דיני פורים - שיעור 380

I. זמן קביעת סעודה בפורים שחל בערב שבת שיש בו ג' שיטות

- (א) (גיטין ל"ח:) אמר רב יוחנן שתי משפחות היו בירושלים אחת קבעה סעודתא בשבתא ואחת קבעה סעודתא בערב שבת ושתיהן נעקרו עיין ברש"י על נידון השני דאיכא איסורא שיכנס לשבת כשהוא שבע בלא תאוה וע"ע בפסחים (ז"ט:). דרבי יוסי סבר דאוכל והולך עד שתחשך
- (ב) **רמ"א** (תל"ה - ז) כשחל פורים ביום ששי יעשו הסעודה בשחרית משום כבוד שבת ומי שרוצה לעשותה תמיד בשחרית הרשות בידו עיין במ"ב (סק"ו) דהיינו קודם חצות היום וזה שיטה אחת
- (ג) **ועיין ביד אפרים** על השו"ע בשם המהרי"ל שהתיר לעשות הסעודה עד שעה עשירית שהוא כמה שעות אחר חצות אפילו בשעות זמניות ומותר לכתחלה וזה שיטה שניה
- (ד) **ובספר אורחות חיים** (תל"ה - סקל"ז) פורים שחל להיות ע"ש עבדינן סעודת פורים מבעוד יום ובלילה צריכי לקדושי וצריכי נמי למטעם מידי בתר קידושי דאי לאו הכי לא נפקי ידי קידוש ומשמע שכן נהגו לכתחלה ועיין בשו"ע (רע"ז - ז) שפורס מפה ומקדש וזה שיטה שלישית
- (ה) **רמ"א** (רמ"ט - ז) וסעודה שזמנה ערב שבת כגון ברית מילה או פדיון הבן מותר וכן המנהג פשוט ולא נזכר שיעשה דוקא בשחרית ורק סעודת חול אסור בע"ש ועיין במ"ב (סקי"ג) דהיא ג"כ סעודת מצוה ואין לדחותה מפני סעודת שבת ומ"מ לכתחלה מצוה להקדימה בשחרית משום כבוד שבת וכמו שמבואר (תל"ה - ז) לענין סעודת פורים וכדיעבד יכול לאכול אפילו ממנחה ולמעלה ועיין בבה"ל וה"ה בסיום מסכתא דינו כסעודת מצוה
- (ו) **ובלבוש** (תל"ה - ג) כתב דיש שעושינן סעודת פורים בע"ש מבעוד יום ויש שעושינן הסעודה בבוקר יום ששי כדי שלא לקלקל בסעודת שבת משמע שמותר לכתחלה אפילו אחר חצות והלבוש תלמידו של הרמ"א היה ומסתברא שלא פלג על רבו ולכן מסתבר שגם הרמ"א סבר שאין איסור בדבר אלא רק מנהג טוב ועצה טובה למי שהוא יכול לקיים הדבר
- (ז) **מג"א** (רמ"ט - ו) מביא בשם הלבוש דאם אי אפשר לקיים שתיהן סעודת ברית מילה וסעודת ליל שבת תדחה סעודת שבת ויקיים למחר הג' סעודות והבה"ל (רמ"ט - ז ד"ה מותר) חולק על זה משום דסעודת ברית מילה אינו אלא מצוה בעלמא ולא חיובא כמו סעודת שבת ולכן אינו דוחה סעודת שבת אבל אם יכול לאכול סעודת שבת רק לא תהיה אכילתו בלילה לתיאבון מותר ונראה לי דכיון דסעודת פורים מדברי קבלה יש לאמר דיכול לדחות סעודת שבת אפילו לדברי הבה"ל
- (ח) **ועיין בשערים מצויינים בהלכה** (קמ"ז - ה) דאפילו לאחר השקיעה יש לעשותו בערב שבת וראיה (מסוכה מ"ו:) לענין בין השמשות דשמיני עצרת דאי מתרמי לי סעודה וא"כ כל שכן סעודת פורים דמחויב מדברי קבלה
- (ט) **יש שכתבו הטעם** שמתוך טרדת הסעודה לא יתעסקו בצרכי שבת (מג"א בשם ר"ת שהובא בשער הציון י"ד) ועוד הפמ"ג שהובא בשער הציון (ד"ה מפני כבוד) מצדד דאין הטעם משום לתיאבון אלא דעיקר הוא מפני שמזלזל בזה כבוד שבת ולשני טעמים אלו יכול להתיר סעודת פורים אפילו אחר שעה עשירית וכן כתב הבה"ל (רמ"ט - ז ד"ה מותר) אבל מטעם לתיאבון לכתחלה צריך לעשותו קודם חצות דסעודת הבוקר הוי עיקר סעודת פורים דסעודה שאנו קוראין סעודת פורים הוי רק תוספות שמחה (ט"ז תל"ג - סק"ז ומ"ב תל"ה - סקט"ו)
- (י) **אגב אורחא עיין בבה"ל** (רמ"ט ד"ה מותר צסופו) אין לאכול מיני מזונות קודם סעודת שבת כדי שיהא תאב לאכול (דעת האו"ז והמג"א) והדרכי משה חלק עליו דהא אנן קי"ל דאוכל והולך אפילו מן המנחה ולמעלה עד שתחשך ומ"מ סתם הבה"ל דיש אנשי מעשה שמחמירין לעצמן במקום דאפשר כדעת המג"א

II. אם סעודת פורים צריך בשר

- (א) **ברמב"ם** (מגילה ז - ט"ו) כיצד חובת סעודה זו שיאכל בשר ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו ושותה יין ועיין בערוך השלחן (תל"ה - ז) דבשר ודאי צריך דבלעדי זה אין חשיבות
- (ב) **בספר מועדי ה'** (דף קל"ז) כתב שאין יוצאים ידי שמחת פורים בעופות משום שנאמר בו שמחה ואין שמחה אלא בבשר בהמה ולא עופות דלאו בני שמחה ניהו כדיליף (צחגיגה ח:). וכל שכן שאינו יוצא בדגים
- (ג) **ועיין בראבי"ה** הלכות תענית (תתפ"ח) דבשר עוף מותר בסעודת המפסקת מפני

שאינן בו שמחה והשו"ע (תקנ"ה) פסק להחמיר בכשר עוף דמראש חודש אב עד התענית אף על פי שאינן שמחה בעופות אסור לאכול

(ד) ועיין עוד בר"ן (רי"ג פרק ד' זסוכה) שלא אמרו אין שמחה אלא בכשר אלא למצוה מן המוכחר אבל לא לעכב וזה לענין יום טוב

(ה) ועיין עוד בשו"ת שאגת אריה (פ"ה) אלא ודאי שמצות שמחה נוהגת מן התורה גם בזמן הזה בכשר חולין או בשאר מיני שמחות. ועיין שו"ת יחיה דעת (ו - ל"ג) וראה שיעור 16

(ו) ועיין בשו"ת משנה הלכות (ז - י"ג) דיכול לצאת סעודת פורים בסתם ארוחת הבקר וראיתו מהט"ז (תרל"ג - ז) דמשמע "דעיקר הסעודה הוא דלא סגי דלא אכל" (שלא יהיה יום צום) מקיימין מצות סעודת פורים ומה שאנו קורין סעודת פורים לא הוי אלא תוספת שמחה ופשוט דבארוחת הבקר לא אכלו ולא אוכלים בשר"

III. **אם סעודת פורים צריך דוקא פת - עיין בשו"ת יחיה דעת (ח - פ"ט) דסעודת פורים מן הדין אינה צריכה להיות דוקא בפת אולם נכון לחוש לכתחלה לדעת הפוסקים שסוברים שצריכה פת מ"מ אם שכח על הנסים אין מחזירין אותו (מ"ב תרל"ה - ט"ו) וכ"כ האליהו רבה (תרל"ה - ז) דסעודת פורים אין צריך פת ובערוך השלחן (תרל"ה - ז) כתב דאין משתה בלא לחם כדכתיב בלוט "ויעש להם משתה ומצות אפה" וממילא לא יצא בלא לחם דומיא דשבת ויו"ט**

IV. **פורים המשולש - עיין בשו"ע (תרפ"ח - ו) ובשו"ת יחיה דעת (ח - ט)**

(א) קורין המגילה ערב שבת ואומרים על הנסים רק בשבת ואין עושים סעודת פורים עד יום אחד בשבת אולם בשו"ת מהרל"ח סבר שנעשה הסעודה בשבת והפר"ח כתב לעשות שתי סעודות אחד בשבת ואחד ביום ראשון

(ב) לענין משלוח מנות - עיין במ"ב (תרפ"ח - י"ח) ששילוח מנות ביום ראשון והחזון איש (קנ"ה) שטוב לעשות משלוח המנות מערב שבת ואפשר שזה תלוי במחלוקת התרומת הדשן והמנות הלוי דלהתה"ד הטעם משום שיהיה הרווחה לסעודתו ולהמנות הלוי הטעם משום שלום ורעות והפר"ח (תרל"ה - ח) והרוקח (קמ"ז) כתבו דיכול לשלוח המנות גם בשבת

V. **עשיית מלאכה בפורים - עיין בשו"ע (תרל"ז - ח)**

(א) **מלאכה לא קבלו -** (מגילה ה:) דכתיב שמחה ומשתה ויום טוב ולסוף כתיב ימי משתה ושמחה ולא יום טוב והרמ"א - והאידינא נהגו בכל מקום שלא לעשות והעושה אינו רואה סימן ברכה ולצריך מצוה שרי וכן מלאכה גמורה לצורך פורים ודבר שא"צ עיין גדול ועיין בעה"ש (תרל"ו - ז) דנהגו לישיב בחניות ויראי ה' אין פותחין חניות

(ב) **והשו"ת דברי מלכיאל (ה - ל"ז) אוסר נטילת צפורנים בפורים והשערים מצויינים כהלכה (קמ"ז - י"ג) אסר לגלח השער וגם ככוס בגדים וכל מלאכות גמורות שלא לצורך פורים ורב מנשה קליין סבר דפה בארצות הברית הכל מותר משום שזה מקום שנהגו לעשות מלאכה ונראה לי דגילוח מותר בע"ש משום שהוא בגדר מצוה לכבוד שבת**

VI. הערות

(א) **שם פורים** נקבע ע"ש הפור וצריך להבין הטעם עיין בדרש משה (תלמוד) הטעם משום שצריך להרגיש שצריך להתפלל אל השי"ת קודם שנתן חפצנו כ"כ אחר שנתן שעדיין אין ידוע גורלנו כמו שהיה להמן שהגורל היה לטובתו מ"מ אח"כ להיפוך לרעתו וזהו עיקר גדול באמונה שיש ללמוד מחג זה ולכן שם זה של פורים נאות לו יותר מהכל

(ב) **יום פורים שקול כיום מתן תורה** עיין בשבת (פ"ח:) דהדור קבלוה בימי אחשורוש דכתיב קיימו וקיבלו היהודים ולא מתוך כפיה כמו בסיני אלא זה היה מאהבת הנס שנעשה (כ"ט) כ"כ הארזות חיים (תרל"ד) בשם המרדכי דעדיף יום פורים כיום שניתנה בו התורה שהנס של פורים היה בהסתר והקבלת התורה בימיהם היה מאהבה ולכן יש מצוה משלוח מנות שהוא ענין רעות דהוי כאיש אחד בלב אחד כי אין שייך לקבל את התורה אלא כאשר ישראל הם באחדות

(ג) **ימי הפורים ומגילת אסתר לא יבטלו** (מדרש משלי פרק ט') מ"מ כל שאר המועדים יבטלו לעתיד לבוא והטעם אפשר משום דשאר המועדים הוי בנסים גלויים והם מתנות מה' יתברך משא"כ פורים שהיה בנסים נסתרים ומ"מ קיימו וקיבלו ה' ותורתו באהבה וזה עיקר תכלית הבריאה קבלת התורה וה' יתברך באהבה

נפסם ל'ס'ו'ן ש'מ'ו'ת א'ב' א'ו'ר' ר' א'ל'ע'ז'ר' ל'פ'ס'א' ב'ר' ע'ס'ק'ב' א'ר'ז'ב' ע'י'ה' א'ל'א' א'ר'ז'ת' ר'ח'ל' ב'ר' ל'ר'ש'ו'ן ח'ו'נ'ק' ה'ס'נ'ק' ה'כ'פ'ן ע'י'ה'